

MERI-LAPIN YMPÄRISTÖPALVELUT

YMPÄRISTÖNSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2017-2019

Meri-Lapin ympäristölautakunta § 131 29.11.2016

1	Sisällys	
1.	<u>JOHDANTO</u>	3
2.	<u>VALVONTASUUNNITELMAN PERUSTEET</u>	3
3.	<u>TOIMIALUE JA YMPÄRISTÖOLOT</u>	3
4.	<u>YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN NOJALLA LUVANVARAISET JA REKISTERÖITÄVÄT TOIMINNAT</u>	5
4.1	<u>Kunnan ympäristöluvanvaraiset toiminnot</u>	5
4.2	<u>Rekisteröitävät toiminnot</u>	6
4.3	<u>Valvontakohteiden luokittelu</u>	6
5.	<u>JÄTELAIN 124 §:N MUKAISET KOHTEET</u>	7
6.	<u>MUUT KOHTEET</u>	8
6.1	<u>Ely-keskuksen valvomat ympäristölupavelvolliset laitokset</u>	8
6.2	<u>Jätelain mukaiset kohteet</u>	8
6.3	<u>Pilaantuneet maa-alueet</u>	8
6.4	<u>Vesilain ja vesihuoltolain mukaiset kohteet</u>	8
6.5	<u>Maa-ainelain mukaiset kohteet</u>	9
6.6	<u>Maasto- ja vesiliikenne</u>	9
6.7	<u>Luonnonsuojelu</u>	9
6.8	<u>Yhteydenotot</u>	9
7.	<u>VALVONNAN MAKSULLISUUS</u>	9
8.	<u>VALVONNAN RESURSSIT</u>	9
9.	<u>VALVONNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI</u>	10

1. JOHDANTO

Meri-Lapin ympäristöpalveluiden ympäristönsuojelu on laatinut tämän suunnitelman toimialueensa kunnissa (Tornio, Keminmaa ja Tervola) sijaitsevien toimintojen valvomiseksi. Valvontasuunnitelma painottuu ympäristönsuojelulain mukaisiin lupavelvollisiin ja rekisteröitäviin toimintoihin, jotka kuuluvat kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan. Valvontatyön kokonaisuuden hallitsemiseksi valvontasuunnitelmassa on myös muiden säädösten mukaisia valvontatehtäviä. Ympäristönsuojelulain mukaiset lupavelvolliset ja rekisteröidyt kohteet on luetteloitu erilliseen valvontaohjelmaan, joka sisältää laitokohtaiseen riskinarviointiin perustuvan suunnitelman tarkastuksista. Valvontaohjelmaa päivitetään jatkuvasti.

Tämä valvontasuunnitelma on voimassa toistaiseksi. Se pyritään tarkastamaan noin kolmen vuoden välein.

2. VALVONTASUUNNITELMAN PERUSTEET

Valvontaviranomaisen eli kunnassa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen (YSL 22 §) on järjestettävä ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta säännöllistä, tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin (YSL 167 §). Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin (YSL 168 §). Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Ympäristönsuojelulain mukaista säännöllistä valvontaa varten kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava suunnitelma. Valvontasuunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Suunnitelmassa on kuvattava valvonnan järjestämisen ja riskinarvioinnin perusteet ja valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö. Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on myös laadittava luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta ohjelma. Valvontaohjelmassa on oltava tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista säännöllisistä valvontatoimista. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla.

3. TOIMIALUE JA YMPÄRISTÖOLOT

Meri-Lapin ympäristölautakunta toimii Tornion kaupungin sekä Keminmaan ja Tervolan kuntien ympäristönsuojeluviranomaisena. Alueella asuu noin 34000 asukasta. Alueen maapinta-ala on noin 3374 km², meripinta-ala noin 120 km² ja sisävesipinta-ala noin 94 km².

Talousveden ottaminen Keminmaassa, Tervolassa ja Torniossa perustuu pohjaveteen. Torniossa I-luokan pohjavesialueita on kahdeksan (8), Keminmaassa kuusi (6) ja Tervolassa 18. II-luokan pohjavesialueita on Torniossa viisi (5), Keminmaassa kuusi (6) ja Tervolassa kuusi (6). Suurimmat I-luokan pohjavesialueet ovat Torniossa Hannunmatimaan B ja Kattilaharju, Keminmaassa Ristikangas A ja B sekä Tervolassa Kauvonkangas ja Anttilankangas.

Keminmaa, Tervola ja Tornio ovat Perämereen laskevien suurten jokien varrella olevia paikkakuntia. Keminmaan ja Tervolan halki virtaa Kemijoki (Suomen pisin joki) ja sen haaroja; Torniossa virtaa Torniojoki (Suomen toiseksi pisin joki) ja sen haaroja. Tornionjoen ja Kemijoen välissä virtaa vielä Perämereen laskeva, noin 60 km pitkä Kaakamajoki haaroineen. Torniossa on mantereella ja saaristossa meren rantaviivaa noin 127 km. Keminmaassa merellisin rantaviiva ei ulotu varsinaiselle merialueelle, vaan sijaitsee Kemijokisuulla. Keminmaan, Tervolan ja Tornion alueella on erikokoisia järviä ja lampia, joiden yhteispinta-ala on yli 36 km². Kemijoessa Tervolassa ja Keminmaassa sijaitsevien vesivoimaloiden (Ossauskoski, Taivalkoski ja Isohaara) yläaltaat ovat tilavuudeltaan hieman yli puolet kaikkien Keminmaassa, Tervolassa ja Torniossa olevien järvien ja lampien pinta-alasta.

Meri-Lapin ympäristöpalveluiden ympäristönsuojelun toiminta-alueella sijaitsee kaikkiaan 28 Natura-alueita, joista suurin osa sijoittuu Tornion kaupungin ja Tervolan kunnan alueelle. Toiminta-alueella olevista Natura-alueista suurimmat ovat Perämeren kansallispuisto, Perämeren saaret, Torniojoen-Muoniojoen vesistöalue ja Kilsiaapa-Ristivuoma.

Länsi-Lapin maakuntakaavassa on mm. Keminmaan ja Tervolan alueelle merkitty ”Kaivostoiminnan kehittämisen vyöhyke”, jossa on todettu merkittäviä malmi- ja mineraalivarantoja.

Pilaantumisen vaaraa aiheuttavia toimintoja

Toimialueella on suurteollisuutta, joka on Lapin ELY-keskuksen valvonnassa. Keminmaan Elijärvellä sijaitsee Outokumpu Chrome Oy:n Kemin kromikaivos, joka on Suomen suurin maanalainen kaivos. Tornion Selleen-Röyttässä meren rannalla sijaitsevat Outokummun Tornion tehtaat eli ferrokromi- ja jaloterästehtaat, jotka muodostavat maailman suurimman yhtenäisen ruostumattoman teräksen tuotantoketjun.

Pienemmistä toiminnoista merkittävinä vesien pilaantumisen vaaraa aiheuttaa maa- ja metsätaloudesta, haja-asutuksesta sekä turvetuotannosta ja yhdyskuntien jätevedenpuhdistamoista. (Suurimmat eläinsuojat ja jätevedenpuhdistamot sekä turvetuotantoalueet ovat Lapin ELY-keskuksen - tai ruotsalaisen ympäristönsuojelu-viranomaisen valvonnassa, jos sijaitsevat Ruotsin puolella lähellä Suomen rajaa).

Pienemmistä toiminnoista merkittävinä ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavat autoliikenne taajamien keskusta-alueilla ja suurimmilla teillä, osaltaan myös puun pienpoltto taajamissa.

Maaperän ja myös vesien pilaantumisen vaaraa aiheutuu monista polttonesteistä ja mineraaliöljyjä käsittelevistä toiminnoista, joista osa on ympäristönsuojelulain mukaan luvanvaraisia tai rekisteröitäviä.

4. YMPÄRISTÖNSUOJELULAIN NOJALLA LUVANVARAISET JA REKISTERÖITÄVÄT TOIMINNAT

4.1 Kunnan ympäristöluvanvaraiset toiminnot

Ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) tai -asetuksen (713/2014) perusteella ympäristölupavelvolliset toiminnot ovat valvontakohteita: vastuu ympäristöluvan-varaisen toiminnan valvomisesta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jos se myöntää toiminnan ympäristöluvan (YSL 189.1 §). Kunnan ympäristön-suojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia ympäristölupavelvollisia toimintoja on Meri-Lapin ympäristölautakunnan toimialueella noin 108 kpl. Meri-Lapin ympäristöpalveluiden ympäristönsuojelu pitää erillistä rekisteriä Meri-Lapin ympäristölautakunnan valvontavastuulle kuuluvista luvanvaraisista toiminnoista (YSA 28 §).

Toimiala	Kohteiden lukumäärä		
	Tornio	Keminmaa	Tervola
Metsäteollisuus	1		2
Metalliteollisuus			
Energian tuotanto			
Kemianteollisuus			
Polttoaineiden varastointi ja käsittely	1		
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	1		
Louhinta / murskaus	16	13	1
Mineraalituotteiden valmistus	2		
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	1	1	1
Eläinsuojat	16	5	9
Liikenne	3		
Jätteen / jätevesien ammattimainen käsittely	6	7	
Hiekkapuhallus	1	2	
Ampumarata	1	2	
Naapuruussuhdelain mukainen kohde (uuttolaitos)	1		
Asfalttiasema	1		
Muu toiminta			
Yhteensä	51 + 14 tarveharkintaista	30+ tarveharkintaisia	13+ tarveharkintaisia

Taulukko 1. Kunnan toimivaltaan kuuluvien ympäristölupavelvollisten laitosten lukumäärä alueella (Tarveharkintaiset tarkoittavat toimintoja, jotka ovat aloittaneet ennen vuotta 2000 eivätkä ole sen jälkeen saaneet YSL:n mukaista ympäristölupaa – tai muusta syystä toimivat ilman YSL:n mukaista ympäristölupaa, esim. meluilmoitusta koskevalla päätöksellä.)

4.2 Rekisteröitävät toiminnot

YSL 11 luvun mukaan rekisteröitävät toiminnot on mainittu YSL:n liitteessä 2: tällaisia toimintoja ovat nestemäisten polttoaineiden jakeluasemat, asfalttiasemat, polttoaineteholtaan 2 – 20/50 MW:n energiantuotantolaitokset, tietyt orgaanisia liuottimia alle 10 t/a kuluttavat toiminnot ja kemialliset pesulat.

Vastuu rekisteröitävän toiminnan säännöllisestä valvonnasta sekä näiden kohteiden tarkastuksista onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa on kunnan ympäristön-suojeluviranomaisella. Valtion valvontaviranomainen (Lapin ELY-keskus) vastaa kuitenkin ympäristönsuojelulain 32.2 § mukaisen rekisteröitävän toiminnan valvonnasta (haitattomaksi käsitellyn jätevesilietteen, sakokaivo-lietteen, umpisäiliölietteen tai kuivakäymäläjätteen taikka haitattoman tuhkan tai kuonan hyödyntäminen ja käyttö lannoitevalmistelain (539/2006) mukaisesti). (YSL 189.2, 116.2 §).

Meri-Lapin ympäristölautakunnan toimialueella rekisteröityjä toimintoja on noin 12 kpl. Lisäksi on vastaava määrä vanhoja toimintoja, jotka tulevat rekisteröinnin piiriin lähivuosina. Meri-Lapin ympäristöpalvelut pitää erillistä rekisteriä Meri-Lapin ympäristölautakunnan valvontavastuulle kuuluvista ympäristönsuojelulain mukaan rekisteröitävistä toiminnoista (YSA 28 §).

Toimiala	Kohteiden lukumäärä		
	Tornio	Keminmaa	Tervola
Energiantuotanto	4	2	
Asfalttiasema	2	1	
Jakeluasema	18	5	6
Kemiallinen pesula	1	1	
Ajoneuvojen maalaus ja muu pintojen puhdistus, liuottimien kulutus >10 t			
Liuottimien kulutus 5-10 t/a			
Yhteensä	25	9	6

Taulukko 2. Rekisteröintivelvollisten laitosten lukumäärä alueella (sisältää asfalttiaseman, jakeluasemat ja energiantuotantolaitokset, joilla on vanhastaan voimassa oleva ympäristölupa, sekä YSL:n voimaantulon lupatarveharkintaiset jakeluasemat ja kemiallisen pesulan).

4.3 Valvontakohteiden luokittelu

Vähintään kerran vuodessa tarkastettavat kohteet:

- Ammattimainen jätteiden käsittely, lukuun ottamatta jätteen hyödyntämistä maanrakentamisessa ja sisällä tapahtuvaa jätteen käsittelyä
- Luokitellulla pohjavesialueella sijaitsevat kohteet

Vähintään kerran kolmessa vuodessa tarkastettavat kohteet:

- Sisällä tapahtuva ammattimainen jätteiden käsittely
- Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto
- Liikenne
- Metsäteollisuus
- Mineraalituotteiden valmistus
- Asfalttiasemat

Vähintään kerran viidessä vuodessa tarkastettavat kohteet:

- Ammattimainen jätteiden käsittely, jätteen hyödyntäminen maanrakentamisessa
- Eläinsuojat
- Polttonesteiden jakelu
- Elintarviketeollisuus
- Naapuruussuhdelain mukaiset kohteet
- Energiantuotantolaitokset
- Pesulat

Mikäli toiminta ei kuulu mihinkään yllämainituista, tarkastetaan kohde vähintään kerran viidessä vuodessa. Toiminta tarkastetaan kuitenkin vähintään kerran l u p a k a u d e s s a .

5. JÄTELAIN 124 §:N MUKAISET KOHTEET

Jätelain 124 §:n mukaan toimivaltaisen valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa:

- 1) harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä;
- 2) syntyy vaarallista jätettä;
- 3) harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä;
- 4) toimitaan jätteen välittäjänä;
- 5) toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Jonkin verran vaarallisia jätteitä syntyy lähes kaikessa toiminnassa. Valvonnassa keskitytään toimintoihin, joissa voi syntyä merkittäviä määriä vaarallisia jätteitä. Valvontaa tehdään myös muun valvonnan, kuten ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan, yhteydessä.

Valvontaviranomaisen on laadittava sellaisten edellä tarkoitettujen toimintojen, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja, tarkastuksia ja muuta valvontaa varten suunnitelma, joka perustuu arviointiin siirrettävistä jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelmassa on esitettävä tarkastusten tavoitteet ja painopisteet, suunnitelman kattama maantieteellinen alue, suunnitellut tarkastukset

ja niiden tiheys, tarkastuksiin osallistuvat viranomaiset ja niiden yhteistyötä koskevat järjestelyt sekä muut tarkastusten asianmukaiseksi toteuttamiseksi tarpeelliset seikat. Suunnitelma on arvioitava uudelleen vähintään joka kolmas vuosi ja se on saatettava tarpeen mukaan ajan tasalle.

Tornion, Keminmaan ja Tervolan alueella on kymmeniä edellä mainittuja jätelain 124 §:n mukaisia toimintoja, joihin voi liittyä jätteen kansainvälisiä siirtoja johtuen alueen sijainnista valtakunnan rajalla. Aluksi tarkastusten tavoitteena on kartoittaa tarkemmin kuinka paljon edellä mainittuja toimintoja Keminmaan, Tervolan ja Tornion alueella on sekä varmistaa toimijoiden jätteenkeräyksen, -kuljetuksen ja -käsittelyn asianmukaisuus, jotta toiminta ei aiheuta esimerkiksi ympäristön pilaantumista, sekä tarvittavien lupien olemassa olo. Nämä kohteet pyritään tarkastamaan vähintään kolmen vuoden välein. Tarkastuksia painotetaan aluksi suurimpiin toimijoihin. Osa näistä kohteista on myös ympäristölupallisia tai rekisteröitäviä kohteita ja ne tarkastetaan ensisijaisesti ympäristöluvan valvonnan yhteydessä. Meri-Lapin ympäristönsuojelun viranhaltijat tekevät tarkastukset, tarvittaessa tarkastuksista ollaan yhteydessä Lapin ELY-keskukseen sekä esimerkiksi Ruotsin jätehuollon valvontaviranomaisiin.

6. MUUT KOHTEET

6.1 Ely-keskuksen valvomat ympäristölupavelvolliset laitokset

Lisäksi alueellamme on aluehallintoviraston luvittamia ja ELY-keskuksen valvomia ympäristölupavelvollisia kohteita. Kunnan ympäristönsuojelun henkilöstö pyrkii osallistumaan kaikkiin niihin ELY-keskuksen tarkastuksiin, joihin kunnan ympäristönsuojelun edustajaa on pyydetty mukaan.

6.2 Jätelain mukaiset kohteet

Jätelain mukaiset kohteet ovat pääasiassa roskaantumiseen liittyviä kohteita, joita tulee vireille n. 10 kpl vuosittain. Jätelain mukaiset tapaukset vaativat usein paljon valvontaa ja usein niiden yhteydessä joudutaan käyttämään myös pakkokeinoja.

6.3 Pilaantuneet maa-alueet

Tornion, Keminmaan ja Tervolan kuntien alueella on Matti-rekisterissä olevia pilaantuneita alueita noin 174 kpl.

Pilaantuneisiin maihin liittyvä päätöksenteko ja kunnostamiseen liittyvä valvonta

on ELY-keskuksen vastuulla. Pilaantuneiden maiden toteamiseen liittyen valvontavastuuta sisältyy myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Onnettomuustapauksissa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen yhdessä pelastusviranomaisen kanssa ovat mukana pilaantumisen alkutorjuntavaiheessa.

6.4 Vesilain ja vesihuoltolain mukaiset kohteet

Vesilain osalta erityisesti ojituksiin ja ojitusriitoihin liittyvä päätöksenteko ja valvonta kuuluvat kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Tällaisia kohteita tulee vireille useita vuosittain ja ne ovat tavallisesti hyvin paljon työllistäviä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätäntävaltaan ja valvontaan kuuluvat myös esimerkiksi vesihuoltolain mukaiset kiinteistöjen vapautushakemukset liittymisestä kunnalliseen vesi- ja jätevesiverkostoon. Tornionjokivarteen rakennettuun uuteen jätevesiverkostoon liittyen vapautushakemuksia tulee vireille myös tulevina vuosina kymmenittäin.

6.5 Maa-aineslain mukaiset kohteet

Maa-aineslain mukaisia lupavelvollisia kohteita alueella on noin 105 kpl. Lisäksi on kotitarveottoa. Maa-ainekohteiden valvontatiheys on suurempi kuin ympäristölupien osalta. Valvontaa pyritään kohdentamaan riskikohteisiin sekä toiminnan aloittamiseen.

6.6 Maasto- ja vesiliikenne

Maasto- ja vesiliikennelain mukaisia tarkastuksia tehdään tarpeen mukaan.

6.7 Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun edistäminen on osa ympäristöpalveluiden tehtäviä. Luonnonsuojelun näkökohtia huomioidaan mm. kaavalausunnoissa. Luonnonmuistomerkkeihin liittyvät hakemukset, joita tulee vireille hyvin harvoin, kuuluvat myös ympäristönsuojeluviranomaisen päätäntävaltaan. Vieraslajeihin liittyviä yhteydenottoja tulee myös.

6.8 Yhteydenotot

Yhteydenotot ovat kuntalaisten tai muiden viranomaisten tekemiä valituksia ympäristönsuojelun toimialaan liittyvistä asioista (esim. melu, haju, pöly, jätevesi). Suurin osa kohteista on tapauksia, joiden kesto on rajallinen. Joidenkin kohteiden valvonta vaatii pitkäkestoisempia valvontatoimia.

7. VALVONNAN MAKSULLISUUS

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä YSL 205 §:n mukaisen maksun laatimaansa valvontaohjelmaan perustuvista kunnan ympäristöluvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta. Mikroyritysten valvonnasta perittävien maksujen on oltava kohtuulliset ottaen huomioon toiminnan laajuus ja luonne (YSL 206 §). Maksusta säädetään tarkemmin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen taksassa. Maksu perustuu tarkastukseen käytettävään aikaan.

8. VALVONNAN RESURSSIT

Meri-Lapin ympäristönsuojeluviranomaisena toimii Meri-Lapin ympäristölautakunta ja sen alaisena ympäristönsuojelun viranomaistehtäviä hoitaa tällä hetkellä ympäristöpäällikkö (0.75 htv), ympäristönsuojelusihteeri (0.5 htv) sekä ympäristötarkastajat (1.6 htv).

Nykyresursseilla ympäristölupien ja rekisteröitävien toimintojen valvontaan ei ole voitu panostaa riittävästi. Suunnitelman mukaisen valvonnan toteuttaminen vaatisi lisäresurssin saamista valvontaan.

9. VALVONNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain.